

OBIECTUL CREANȚEI DE DOBÂNDĂ MORATORIE

Maria DUMITRU*

Abstract: *Object of Moratory Interest Debt.* Usually assimilated by an almost mechanic reflex to the interest that the creditor might obtain from a profitable investment if he had received the money on time, moratory interest has in reality no other object than to compensate for the abstract and constant prejudice which results from a delay in performing the payment.

On the background behind the undoubted presumption, there is the idea related to the certitude of the prejudice. And only the delay itself may here be elevated to the level of secure prejudice.

What completes moratory interest is the delay itself making abstraction of any other element, which might be called pretium temporis. The delay in payment represents itself a prejudice which can be repaired.

Rezumat: *Asimilată uzual, printr-un reflex aproape mecanic, dobânzii pe care creditorul ar putea să o obțină dintr-un plasament avantajos dacă el ar fi primit punctual plata, dobânda moratorie nu are în realitate alt obiect decât de a compensa prejudiciul abstract și constant care rezultă dintr-o întârziere la plată.*

Pe fond, în spatele prezumției irefragabile de prejudiciu, există ideea de certitudine a prejudiciului. Și singura întârzierea, ea însăși, poate, aici, să fie ridicată la rang de prejudiciu cert.

Ceea ce compensează dobânda moratorie este însăși întârzierea, făcând abstracție de orice alt element, ceea ce este posibil de a se numi pretium temporis. Întârzierea la plată constituie ea însăși un prejudiciu reparabil.

Key words: *moratory interest, moratory prejudice, contractual liability.*

Cuvinte cheie: *dobândă moratorie, prejudiciu moratoriu, raspundere contractuală.*

Liminarii

Desuet, învechit și criticabil în ceea ce privește reparația limitată a prejudiciului cauzat prin întârziere, art. 1088 C.civ.¹ trebuie apreciat însă sub aspectul alocării automate a unei indemnități, sub forma dobânzii, creditorului - victimă a întârzierii. Dacă nu are meritul de a șterge întregul prejudiciu suferit de creditor el are meritul de a prezuma dincolo de circumstanțele concrete ale cauzei, un prejudiciu abstract și ireductibil². Legiuitorul a apelat pentru cuantificarea prejudiciului moratoriu abstract, pentru traducerea lui în expresie monetară, la tehnica dobânzii.

1. Creanța de capital - creanța de dobândă moratorie

Spre deosebire de răspunderea contractuală consecință a neexecutării totale sau a neexecutării necorespunzătoare a prestației promise, daunele-interese care vin să sancționeze întârzierea debitorului în executarea obligației asumate nu au scopul de a înlocui prestația așteptată. Ceea ce particularizează răspunderea contractuală pentru întârziere, nu numai în cazul obligațiilor bănești ci a oricărei obligații, este că sumele acordate nu se substituie prestației promise ci vine să se adauge acesteia. Debitorul va fi silit nu numai la executarea obligației principale ci și la acoperirea prejudiciului cauzat creditorului prin întârzierea în executarea obligației. În materia obligațiilor pecuniare existența prejudiciului este prezumată irefragabil de lege, care stabilește repararea lui într-o manieră forfetară utilizând tehnica dobânzii moratorii la nivelul ratei legale. Cum obligațiile pecuniare pot fi executate întotdeauna în natură, voluntar sau silit, obținându-se suma de bani ce constituie obiectul obligației principale și cum singurul motiv cauzator de prejudicii este întârzierea în executarea obligației înseamnă că avem de-a face cu adăugarea, la suma de bani care constituie obiectul obligației principale, a unei alte sume de bani, aceasta din urmă destinată să repare prejudiciul cauzat creditorului prin întârziere.

Este vorba deci de două obligații distincte, care de altminteri se regăsesc în cazul răspunderii pentru întârzierea în executarea oricărei obligații contractuale: obligația principală căreia i se adaugă obligația de a repara prejudiciul cauzat prin întârziere în executare, datoria de daune-interese. În cazul obligațiilor născute monetare, întinderea prejudiciului și implicit a daunelor-interese este stabilită de lege. În cazul celorlalte obligații contractuale întinderea obligației de reparare a prejudiciului este stabilită judiciar. Obligația de reparare a prejudiciului există dar stabilirea întinderii ei concrete, valoarea daunelor-interese va fi stabilită de către instanță. Quantumul sumei de bani astfel stabilite se adaugă obiectului creanței principale.

Cel mai adesea, jurisprudența și doctrina consideră, implicit sau explicit, că obligația de reparare a prejudiciului este accesorie obligației principale, altfel spus că dobânda moratorie este un accesoriu al sumei datorate cu titlu principal. Dacă în aparență și la o primă lectură mai puțin atentă am putea fi înclinați să calificăm relația dintre cele două ca de la principal la accesoriu, ca de la parte la întreg, vom observa totuși că cele două obligații sunt distincte și independente așa cum rezultă din identificarea obiectului celor două obligații, a caracteristicilor pe care le prezintă cele două obligații și a condițiilor lor de acordare diferite, dar mai ales a naturii juridice diferite.

2. Natura juridică a creanței de dobândă moratorie

Creanța de dobândă moratorie este o creanță de răspundere contractuală. Dobânda moratorie reprezintă forma pe care o iau daunele-interese la care este îndreptățit creditorul unei obligații monetare de la debitorul său culpabil. Ele concretizează răspunderea contractuală a celui din urmă și au o natură reparatorie.³ Afirmarea

anterioară este contestată de o parte a doctrinei care neagă existența răspunderii contractuale, susținând că daunele-interese nu reprezintă o formă de răspundere ci dimpotrivă o executare prin echivalent⁴. Aceasta conduce frecvent la confuzia între creanța de plată și creanța de daune.

Logica regimului obligațiilor monetare și istoria dobânzii moratorii constituie argumente importante în apărarea naturii ei indemnitate. Analiza naturii și obiectului răspunderii contractuale relevă distincția clară între reparație și executare, între răspunderea contractuală și executare. Dacă executarea permite creditorului să obțină chiar obiectul prestației care i-a fost promis, răspunderea contractuală are ca obiect repararea prejudiciului cauzat prin neexecutare, neputând procura creditorului decât o compensație, un echivalent.

Dobânda moratorie datorată în aplicarea art.1088 C.civ. se înscrie în răspunderea contractuală generată de neexecutarea unei obligații bănești și are ca singur obiect de a compensa prejudiciul moratoriu abstract și permanent care este consecința inevitabilă a unei întârzieri la plata

3. Condițiile de fond și formă pentru acordarea dobânzii moratorii – argumente pentru independența creanței de dobândă moratorie

Distincția dintre obligația de plată a sumei de bani și obligația de plată a daunelor-interese generate de întârzierea în executare poate fi argumentată și prin prisma condițiilor care trebuie întrunite pentru acordarea daunelor-interese moratorii. Tradițional se apreciază că datoria de dobândă este accesorie obligației de plată a capitalului. Pe motiv că întârzierea în executarea celei dintâi generează apariția celei din urmă și ajută la determinarea cuantumului acesteia nu se poate afirma că între ele nu există legătură, că sunt absolut independente. Dar, pe de altă parte, sunt datorii - creanțe distincte. Pe lângă faptul că au natură juridică distinctă, obligația de daune-interese având natură reparatorie, ele diferă și sub aspectul condițiilor de acordare, atât a condițiilor de fond, de drept substanțial cât și a condițiilor de formă, a condițiilor procedurale.

Astfel, dacă în ceea ce privește creanța principală, pentru a fi cerută la plată, ea trebuie să fie certă, lichidă și exigibilă, pentru nașterea creanței de dobândă trebuie să existe și să fie probată întârzierea în executarea obligației principale ce întrunește caracteristicile anterioare iar debitorul contractual să fie pus în întârziere.

În afara condițiilor de fond și care relevă independența substanțială a celor două obligații există elemente care le particularizează și sub aspect procedural. Este vorba de solicitarea expresă în instanță a fiecăreia dintre creanțe, de formularea unor capete de cerere distincte, la fel cum în dispozitivul hotărârii trebuie să existe mențiuni separate referitoare la soarta fiecăreia dintre aceste datorii.

4. Obiectul creanței de dobândă moratorie

Am argumentat independența datoriei de dobândă moratorie față de datoria principală, independență care se relevă atât în privința naturii juridice cât și pe tărâmul condițiilor de fond și a celor procesuale necesar a fi întrunite pentru obținerea efectivă de către creditor a dobânzii moratorii.

Confirmarea naturii indemnitate și precizările aduse în ceea ce privește obiectul acestei indemnități permit a respecta ceea ce face specificitatea dobânzii moratorii: indemnizarea întârzierii și doar a întârzierii.

Numeroase imprecizii se explică printr-o analiză insuficientă a obiectului acestei indemnități care constituie dobânda moratorie astfel încât este stringentă identificarea cât mai precisă a obiectului creanței de dobândă moratorie.

Prejudiciul abstract și constant nu este suficient distins de prejudiciul variabil și concret care este consecința întârzierii la plată și peste care se suprapune.

Asimilată frecvent dobânzii pe care creditorul ar putea să o obțină dintr-un plasament avatajos dacă el ar fi primit punctual plata, dobânda moratorie nu are în realitate alt obiect decât de a compensa prejudiciul abstract și constant care rezultă dintr-o întârziere la plată.

În mod uzual, automatismul acordării dobânzii moratorii creditorului unei sume de bani este explicată prin faptul că art. 1088 C.civ. creează o prezumție de producere a prejudiciului legat de întârzierea debitorului în executarea obligației. Astfel, potrivit art. 1088 alin. 2 C.civ. „*aceste daune-interese se cuvin fără ca creditorul să fie ținut a justifica despre vreo pagubă*”. Prezumția este irefragabilă, debitorului nefiindu-i permis să dovedească că, în pofida întârzierii sale, totuși creditorul nu ar fi suferit un prejudiciu.⁵

Dacă nu există dezacorduri cu privire la existența prejudiciului în schimb foarte rar prejudiciul vizat de art. 1088 alin. 2 C.civ. este caracterizat; rar se fac precizări cu privire la ce acoperă, cui corespunde în mod concret dobânda moratorie; cu titlu general se apreciază că ea compensează întârzierea iar explicațiile care se dau de multe ori sunt contradictorii.

Chiar dacă demersul determinării precise și concrete a obiectului indemnizației, adică a stabilirii exacte a ceea ce este acoperit de dobânda moratorie poate părea doar o chestiune de interes teoretic de vreme ce ea se cuvine automat și fără necesitatea unei alte dovezi precum și fără posibilitatea de a înlătura acordarea ei, totuși această chestiune relevă o importanță practică deosebită. În primul rând, în situațiile de excepție din teza finală a art. 1088 C.civ. și anume în materie de comerț, societate și fidejusiune, dacă am îmbrățișa opinia că în aceste cazuri are loc repararea integrală a prejudiciului⁶.

Stabilirea exactă a obiectului indemnizației prezintă importanță și din perspectiva Noului Cod civil care, în art. 1535 alin. 3, prevede: „*Creditorul are dreptul, în plus, la daune-interese pentru orice prejudiciu suplimentar pe care l-a suferit din cauza neexecutării*”. Prin această dispoziție se conferă creditorului posibilitatea de a dobândi daune-interese suplimentare dobânzii moratorii până la repararea integrală a prejudiciului. În acest context apare imperativ a ști ce compensează dobânda moratorie.

Pornind de la ideea clară și necontestată că, în orice condiții, creditorul va obține suma de bani ce constituie obiectul obligației principale, prima reacție, este că dobânda moratorie acoperă câștigul de care a fost lipsit creditorul care nu a putut valorifica suma de bani cuvenită întrucât aceasta nu i-a fost remisă la termen.⁷ Afirmarea a fost criticată pe motiv că adaugă prezumției de prejudiciu o altă prezumție irefragabilă și anume că, în mod necesar, creditorul, dacă ar fi avut capitalul la timp l-ar fi valorificat sub forma unui plasament financiar⁸. Astfel cvasiinfinitatea posibilităților de a utiliza o sumă de bani este redusă la o singură destinație: investiția financiară. Afirmarea este surprinzătoare având în vedere că unul dintre argumentele instituirii sistemului forfetar de reparare a prejudiciului cauzat prin întârzierea în executarea obligației, dacă nu cel mai des invocat, este tocmai acela al imposibilității sau al dificultății exagerate de stabilire a întinderii prejudiciului motivat de faptul că nu se cunoaște, nu poate fi cunoscută destinația capitalului ce trebuia plătit de către debitor. Dacă în materia obligațiilor comerciale ideea ar putea fi mai ușor de înțeles ea apare mai puțin evidentă în materia obligațiilor civile. A considera că dobânda moratorie acoperă câștigul nerealizat ar echivala cu a înlocui standardul lui *bonus pater familias* cu cel al unui bun capitalist, incapabil să lase veniturile sale să doarmă și întotdeauna în căutarea unui bun plasament⁹.

Într-o altă opinie dobânda moratorie este asimilată pierderii suferite de creditor, mai precis dobânzii remuneratorii plătite de creditor pentru suma corespunzătoare celei pe care o avea de primit de la debitorul său. Există situații în care creditorul nu recurge la un împrumut pentru a plăca consecințele întârzierii la plată fie că are el disponibilități bănești suficiente fie pentru că nu are nevoie imediată de capitalul respectiv, ceea ce face ca explicația anterioară să pară artificială. Întrucât nu întotdeauna se realizează un câștig din utilizarea unei sume, a considera că dobânda moratorie ar reprezenta *damnum emergens* ar avea drept consecință înlăturarea caracterului irefragabil al prezumției de prejudiciu, ceea ce nu este admis în nici un sistem de drept. Cu privire la acest aspect, Noul Cod civil în art. 1535 alin. 1 prevede expres că „debitorul nu are dreptul să facă dovada că prejudiciul suferit de creditor ca urmare a întârzierii plății ar fi mai mic”.

Doctrina susține, de asemenea, că dobânda moratorie acoperă atât pierderea efectiv suferită cât și câștigul nerealizat.¹⁰

Alții autori consideră că dobânda moratorie ar constitui o aplicație a ideii de îmbogățire fără justă cauză. Punând mai mult accent pe îmbogățirea debitorului și nu pe sărăcirea creditorului, așa cum ar fi firesc, se resuscitează și se argumentează cu elemente din dreptul roman din perioada elaborării teoriei daunelor-interese, îmbogățirea fără justă cauză fiind la un moment dat în cadrul dreptului roman, fundamentul daunelor-interese moratorii. Un asemenea temei al dobânzii moratorii nu este în concordanță cu natura indemnitară a daunelor-interese moratorii, care presupune ca element de referință doar prejudiciul suferit de creditor¹¹. Îmbogățirea debitorului nu presupune în mod obligatoriu sărăcirea creditorului și cu atât mai mult nu există egalitate valorică între ele.

Obiectul datoriei de dobândă moratorie ni se pare că a dobândit un contur greșit din însăși modul în care a fost abordată această problemă. Se pornește de la conținutul art. 1084 C.civ. potrivit căruia daunele-interese ce se cuvin creditorului contractual vor cuprinde: pierderea efectiv suferită (*damnum emergens*) și câștigul nerealizat (*lucrum cessans*). În cadrul întârzierii în executarea unei obligații nepecuniare cele două elemente sunt stabilite judiciar, în lipsă de stipulație expresă a părților. Instanța va stabili de fiecare dată existența și întinderea concretă a celor două componente ale prejudiciului ținând seama de împrejurările concrete ale speței. Asimilarea dobânzii moratorii, care este stabilită forfetar, abstract, cu una din aceste două componente reprezintă o contradicție între caracterul concret al componentelor și cel abstract al dobânzii. De asemenea, a admite că dobânda moratorie acoperă o pierdere suferită, un câștig nerealizat sau șterge o îmbogățirea fără justă cauză, ar însemna că orice creditor care suferă o întârziere în executarea unei obligații bănești trebuie încadrat în mod obligatoriu în una din aceste trei situații, ceea ce nu este corect.

Se confundă prejudiciul „abstract și constant” care rezultă în mod necesar din întârzierea plății cu prejudiciul „concret și variabil” care nu este decât o consecință eventuală a întârzierii plății și care este în legătură cu destinația determinată a capitalului¹².

În timp ce primul este suferit de creditorul care trebuie să facă față unei întârzieri la plată, al doilea depinde, în esență, de circumstanțe factuale iar repararea sa presupune dovedirea lui. În această a doua categorie sunt incluse *lucrum cessans* și *damnum emergens*: ele nu sunt prejudiciul moratoriu abstract, ci doar o consecință posibilă a acestei întârzieri.

Prejudiciul abstract constă în privarea nejustificată de a te bucura de o sumă de bani și de varietatea aproape infinită de destinații pe care o poate primi, dintre care plasamentul productiv de dobândă remuneratorie nu este decât una.

De lege lata, în cazul obligațiilor bănești nu este posibilă dovedirea lor în afara situațiilor de excepție prevăzute de teza finală art. 1088. Când Noul Cod civil va intra în vigoare, va fi posibilă dovedirea celor două componente dacă debitorul va dori acest lucru, actul normativ indicat prevăzând posibilitatea reparării integrale a prejudiciului: „Creditorul are dreptul, în plus, la daune-interese pentru orice prejudiciu suplimentar pe care l-a suferit din cauza neexecutării”. Aceasta nu schimbă cu nimic afirmația că prejudiciul abstract și permanent corespunde întârzierii și nu consecințelor ei.¹³ În consecință, va exista dobânda legală moratorie corespunzătoare întârzierii, prejudiciului cauzat prin faptul întârzierii, căreia i se vor adăuga daune-interese suplimentare stabilite judiciar corespunzător consecințelor posibile ale întârzierii. Pentru dobândirea celor din urmă creditorul va trebui să facă dovada clară a destinației sumei respective, a pierderii efectiv suferite și a câștigului pe care ar fi putut să îl realizeze dacă debitorul ar fi efectuat plata la scadență. Cu alte cuvinte, pentru daunele-interese suplimentare va trebui să facă dovada îndeplinirii tuturor condițiilor răspunderii civile. Dacă nu va reuși, creditorul va trebui să se mulțumească doar cu repararea prejudiciului abstract care în mod indeniabil însoțește întârzierea și a cărei existență și valoare este certă, adică cu valoarea dobânzii legale. Pe fond, distincția

între cele două prejudicii - întârzierea și consecințele întârzierii - corespunde în mare parte celei realizate de anumiți autori¹⁴ între *daună*, care desemnează, doar leziunea suferită de victimă și *prejudiciu*, care ar fi consecința acestei leziuni.

Pentru a putea înțelege specificitatea prejudiciului moratoriu raportat la diversitatea ipotezelor în care creditorul percepe dobânzi moratorii trebuie să se facă abstracție de orice date concrete care ar permite doar să se facă dovada prejudiciului variabil apreciat *in concreto*; trebuie să se țină seama doar de elementul a cărui prezență este absolut incontestabilă în toate situațiile vizate de art. 1088 C.civ.. Și singura certitudine pe care putem să o avem este că creditorul suferă întotdeauna o întârziere nejustificată în plata creanței sale care îl privează de potențialitatea cvasinelimitată de utilizări pe care o oferă un capital. Prejudiciul reparat prin dobânda legală constă, în fond, în pierderea unei șanse ale cărei condiții ar fi putut fi împlinite: se prezumă irefragabil că titularul capitalului a pierdut șansele de care ar fi dispus, cu plata la termen, de a uza de suma respectivă după bunul său plac. Este deci lipsit ilegal de dreptul său de a se bucura de o sumă de bani, în general, fără vreo referire la o anumită destinație. Ceea ce compensează dobânda moratorie este însăși întârzierea, făcând abstracție de orice alt element, ceea ce este posibil de a se numi *pretium temporis*.¹⁵ Se precizează astfel particularitatea obligațiilor monetare, sub aspectul neexecutării: contrar dreptului comun, unde este necesară dovedirea unui prejudiciu pentru a obține reparația, întârzierea este aici ea însăși o valoare ce deschide dreptul la indemnizare.

În cazul neexecutării obligațiilor bănești există un prejudiciu care rezultă automat din neexecutare, fără ca prin aceasta să susținem că există o răspundere fără prejudiciu sau că neexecutarea este suficientă pentru a fonda acordarea unei indemnități.

Întârzierea la plată constituie ea însăși un prejudiciu reparabil.¹⁶ Chiar dacă creditorul nu a suferit nici o pierdere sau nu avea speranța vreunui câștig, creditorul se găsește împotriva voinței sale și împotriva dreptului care îi este recunoscut prin contract, în poziția de a aștepta, perioadă care uneori se relevă a fi foarte lungă.

Concluzii

Pe fond, în spatele prezumției irefragabile de prejudiciu, există ideea de certitudine a prejudiciului. Și singura întârzierea, ea însăși, poate, aici, să fie ridicată la rang de prejudiciu cert. Trebuie să se țină seama doar de elementul a cărui prezență este absolut incontestabilă în toate situațiile vizate de art. 1088 C.civ.: întârzierea nejustificată în plata creanței sale care îl privează de potențialitatea cvasinelimitată de utilizări pe care o oferă un capital. Întârzierea, ea însăși, este o valoare ce deschide dreptul la indemnizare.

* **MARIA DUMITRU**, lector universitar în cadrul Facultății de Drept a Universității „Petre Andrei” din Iași, doctorand în cadrul Facultății de Drept a Universității de Drept a Universității Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, dumitrumaria@yahoo.com

- ¹ Art. 1088 C.civ. are următorul conținut: „(1) *La obligațiile care au de obiect o sumă oarecare, daunele-interese pentru neexecutare nu pot cuprinde decât dobânda legală, afară de regulile speciale în materie de comerț, de fidejusiune și societate.*(2) *Aceste daune-interese se cuvin să facă ca creditorul să fie ținut a justifica despre vreo pagubă; nu sunt debite decât din ziua cererii în judecată, afară de cazurile în care, după lege, dobânda curge de drept.*”
- ² F. Gréau, *Recherche sur les intérêts moratoires*, Defrénois, Paris, 2006, nr. 98, p. 104
- ³ Pentru o admirabilă pledoarie în favoarea existenței răspunderii contractuale, a elementelor care o diferențiază de răspunderea extracontractuală dar și cu privire la viitorul acestei departajări a se vedea, G. Viney, *Introduction à la responsabilité*, ediția a 3-a, L.G.D.J., Paris, 2008, nr. 161- nr. 245, p. 396- 669.
- ⁴ Ph. le Tourneau, *Droit de la responsabilité et des contrats*, 2008-2009, ediția a 7-a, Dalloz, Paris, 2008, nr. 801- 812, p. 805-813 și bibliografia indicată; Ph. Rémy, *La „responsabilité contractuelle”: histoire d' un faux concept*, R.T.D. civ. 1997, p. 323., Ph. Rémy,- Corlay, *Exécution et réparation: deux concepts?*, *Revue de contrats*, 2005, p. 13 și urm., E. Savaux, *La fin de la responsabilité contractuelle*, în R.T.D. civ., 1999, p. 121
- ⁵ G. Viney, P. Jourdain, *Traité de droit civil. Les effets de la responsabilité*, sous direction J. Ghestin, ediția a 2-a, L.G.D.J., Paris, 2001, nr. 335; V. David, *Les intérêts de sommes d'argent*, thèse, L.G.D.J., Paris, 2005, nr. 99; J. Ortscheidt, *La réparation du dommage dans l'arbitrage commercial international*, thèse, Dalloz, Paris, 2001, nr. 497
- ⁶ În legătură cu excepția „materia comercială” că prin dispozițiile art. 3 alin. 2 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 119/2007, „*Creditorul poate să pretindă daune-interese suplimentare pentru toate cheltuielile făcute pentru recuperarea sumelor ca urmare a neexecutării la timp a obligațiilor de către debitor*”. Textul conferă creditorului unei sume de bani dreptul la obținerea unor daune-interese suplimentare față de dobânda legală moratorie. Dar nu conferă dreptul la repararea integrală a prejudiciului ci numai la acoperirea unei alte părți din prejudiciu și anume cel corespunzător „*cheltuielilor făcute pentru recuperarea sumelor*”.
- ⁷ G. Viney, P. Jourdain, *op.cit.*, nr. 334, p. 599
- ⁸ F. Gréau, *op. cit.*, nr. 134, p. 144.
- ⁹ *Ibidem*.
- ¹⁰ V. David, *op. cit.*, nr. 34, p. 61.
- ¹¹ J. Ortscheidt, *op. cit.*, nr. 511.
- ¹² F. Gréau, *op. cit.*, nr. 136, p. 147.
- ¹³ În acest sens, în legislația franceză este edificator art. 1153-4 C.civ. francez care prevede posibilitatea creditorului unei sume de bani de a obține în afară de dobânda legală și daune-interese pentru acoperirea prejudiciului suplimentar, „*independent de întârzierea la plată*”.
- ¹⁴ Ph. Le Tourneau , *op. cit.*, nr. 1304, 1305, p. 408.
- ¹⁵ F. Gréau, *op. cit.*, nr. 135, p. 146.
- ¹⁶ M.-E. Roujou de Boubée, *Essai sur la notion de réparation*, thèse, L.G.D.J, 1974, p. 70-71.